

Kako će mreža funkcionirati?

Upravljanje mrežom

Da bi mreža bila održiva, treba je trajno uklopiti u postojeće i razvijajuće zakonske i političke okvire za genetske izvore i šire očuvanje biološke raznolikosti, kao i za održivi razvoj i klimatsku otpornost. Za to je potrebna podrška nacionalnih vlada koje su odgovorne za provedbu odredaba relevantnih međunarodnih ugovora i sporazuma, kao što su CBD, GPA, ITPGRFA, SDG, UNFCCC i Europski zeleni ugovor.

Iako nisu sve zemlje regije članice EU-a, važno je i utjecajno političko tijelo za cijelu regiju. Uključivanje mreže u okvir EU osiguralo bi snažnu predanost i podršku u cijeloj regiji i povezanost s relevantnom globalnom i regionalnom politikom i zakonodavnim instrumentima. Stoga je Europska komisija - koja igra ulogu u razvoju cijelokupne strategije EU-a i u dizajniranju i provedbi njezinih politika - najprikladnije tijelo za nadzor razvoja i trajno djelovanje nove mreže.

Iako je preuranjeno navoditi preciznu strukturu upravljanja mrežom, ovdje je dan primjer kako to može funkcioniрати. Uspostavom dvaju glavnih upravljačka tijela, koja bi uključivala uravnoteženu zastupljenost svih dionika (vidi „Članstvo u mreži“) i čiji bi članovi bili birani periodično:

- Izvršni odbor:** Odlučujuće tijelo koje bi imalo ukupnu odgovornost za upravljanje mrežom, uključujući razvoj politika i kontrolu proračuna.
- Vijeće:** Tijelo koje će birati članove izvršnog odbora i pregledati i odobriti njegove rezultate, uključujući planove politike, proračun i račune. Članove mreže (organizacije i pojedinci) mogli bi birati članovi Vijeća procesom imenovanja i glasovanja.

Sastanci gore navedenih dvaju tijela odvijali bi se redovito.

Periodično bi se mogla sazivati opća skupština koja bi omogućila članovima mreže da raspravljaju i glasuju o pitanjima koja se tiču upravljanja mrežom, poput razvoja politike i proračunskih troškova. U slučajevima kada se ne može organizirati opća skupština (kao što je povezano s relevantnom konferencijom), članovi mogu imati priliku iskazati svoje stavove putem elektroničkog medija.

Izvršni odbor uspostavio bi sekretarijat za svakodnevno upravljanje mrežom.

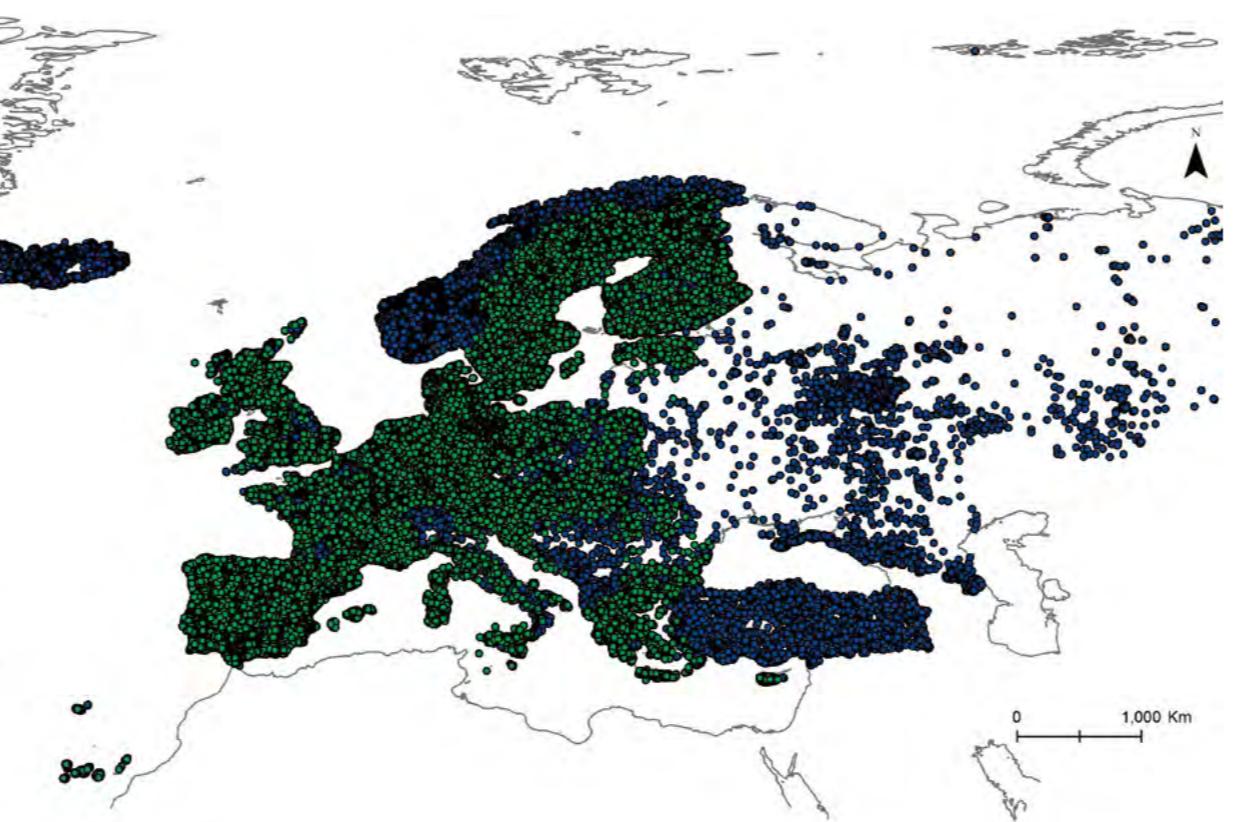
Nacionalne vlade igrale bi vitalnu ulogu u promicanju članstva u mreži, povezujući je s relevantnim političkim i pravnim instrumentima i doprinoseći razvoju mrežne politike.

Financiranje mreže

Očekuje se da će se rad mreže financirati kroz:

- Doprinosi nacionalnih vlada:** Pod pretpostavkom kada bi mreža bila ugrađena u okvir EU-a (vidi „Upravljanje mrežom“), finansijsku potporu pružile bi države članice EU-a i zemlje nečlanice koje imaju članove mreže u svojoj nadležnosti (vidi „Članstvo u mreži - Kako će se članovi pridružiti mreži?“).
- Članarina:** strukturirana prema različitim kategorijama članova (organizacioni, pojedinačni, održivač i neodrživač). Na primjer, članovi održivači mogu priložiti nominalnu naknadu za potvrdu prednosti članstva, istovremeno potvrđujući i njihovu ulogu održavatelja biljnih genetskih populacija - vidjeti ‘Članstvo u mreži’).
- Druge agencije za financiranje i donatori:** Upravna tijela mreže tražila bi dodatna sredstva iz drugih izvora.

Usjevi važni za prehrambenu i ekonomsku sigurnost Europe imaju srodnike u divljim populacijama koje su od vitalnog značaja kao davaoci izvor osobina za poboljšanje usjeva u cijeloj regiji (plave točke), uključujući i mrežu Natura 2000 (zelene točke) i potrebno ih je čuvati *in situ* sa tradicionalnim kultivarima.

Za daljnje informacije

Ako želite saznati više o mreži i / ili o projektu Farmer's Pride i vezanim inicijativama, prijavite se na našu [mailing listu](#) i posjetite našu web stranicu.

www.farmerspride.eu

#eufarmerspride @PGRInSitu

Partneri projekta

Omot: *Raphanus raphanistrum*, primarni divljji rođak rotkvice, raste na obalnim litoricama, u prvom službeno proglašenom genetskom rezervatu divljih srodnika u domaćem bilju u Velikoj Britaniji u sklopu Nacionalnog rezervata prirode Lizard, Cornwall © Hannah Fielder. Gore lijevo: Sakari Raiskio, iz Nordic Heritage Cereal Network, tradicionalni kultivar raži © Annika Michelsson. Dolje lijevo: poljoprivrednik s kultivaram patlidžana "Almagro", koji se u središnjem Španjolskom uzgaja za kiseljenje © Jaime Prohens. Iznutra (u smjeru kazaljke na satu s gornje lijeve strane): *Vicia bithynica*, divljji srodnik bobu, raste u Torres Vedrasu, Portugal © Joana Brehm; uzgoj Valencijske rajčice, Španjolska - popularna lokalna sorta © Jaime Prohens; Talijanski poljoprivrednici s jabukom "Rosa Romana" © Claudio Buscaroli

Europska mreža za *in situ* očuvanje i održivo korištenje biljnih genetskih resursa izvora - u uzgoju i u divljini Prijedlog

Biljni genetski izvori - raznolikost usjeva, sorti i njihovih divljih srodnika - važni su za osiguravanje otpornosti poljoprivrede, sigurnost hrane, ekonomsku i životnu sigurnost kao i kulturu. Međutim, ti su izvori ugroženi različitim čimbenicima kao što su intenzivno korištenje zemljišta, neprimjereni pravni i politički okviri te klimatske promjene, a trenutni napor i zaštita nisu dovoljni da zaustave ili preokrenu ovaj negativan trend.

Projekt Farmer's Pride financiran od EU, okupio je niz aktera koji predstavljaju široki spektar grupa dionika zainteresiranih za očuvanje i korištenje biljnih genetskih izvora *in situ* (na farmi, u vrtu i u divljini). Projektom su postavljeni temeli za regionalnu mrežu lokaliteta, populacija i dionika, odnosno Europsku mrežu za zaštitu *in situ* i održivu uporabu biljnih genetskih izvora.

Ovaj dokument objašnjava razloge za uspostavu mreže, svrhu i ciljeve mreže, tko bi bio uključen, koje bi bile prednosti članstva i kako bi mreža funkcionalala.

Zašto uspostaviti ovu mrežu?

U trenutnim vremenima globalne transformacije - uključujući rastuću ljudsku populaciju i klimatske promjene - potrebna nam je veća raznolikost kako bismo održali zalihe hrane i to više nego ikad prije jer okolišni uvjeti u kojima se uzgajaju usjevi postaju sve različitiji, promjenljiviji i nepredvidljiviji. Suočeni s ovim izazovima, sigurnost hrane, prehrane i sredstava

za život ovise o očuvanju i stalnoj dostupnosti širokog spektra biljnih genetskih izvora koje će poljoprivrednici, istraživači i uzgajivači implementirati za diverzifikaciju i oplemenjivanje naših usjevapoboljšanje poljoprivrednih kultura - na primjer, u cilju osiguravanja otpornosti na ekstremne i nepredvidive klimatske događaje i uz njih vezane epidemije. Različite, lokalno prilagođene kultivirane sorte („tradicionalni kultivari“ ili „zavičajne udomaćene svoje“) i divljji srodnici usjeva su bogati izvori ove raznolikosti i stoga pružaju vitalne usluge ekosustava društvu pomažući u izgradnji otporne poljoprivrede. Međutim, ti resursi izvori ugroženi su nizom čimbenika.

Uzgoj tradicionalnih kultivara značajno se smanjio zbog niza ekonomskih, socijalnih, pravnih i agronomskih čimbenika, a to je dovelo do odgovarajućeg gubitka raznolikosti. Relativna raznolikost usjeva umanjuje se neodrživim i intenzivnim korištenjem zemljišta, gubitkom staništa, degradacijom i fragmentacijom - posebno razvojem turizma i širenjem urbane infrastrukture. Klimatske promjene prijete i kultiviranim i divljim biljnim genetskim izvorima zbog promjenjivih uvjeta u okolišu i pratećih steničnika i bolesti, kao i zbog povećanja pojaave i ozbilnosti ekstremnih vremenskih prilika.

Očuvanje i održivo korištenje biljnih genetskih izvora *in situ* - odnosno, na farmama sa izvorišnih područja na kojima se uzgajaju tradicionalni kultivari ili u prirodnim staništima u slučaju divljih srodnika - s rezervnom kopijom u sustavu očuvanja *ex situ* omogućava

se pristup poljoprivrednicima, istraživačima i oplemenjivačima biljaka pristup materijalu koji je od ključne je važnosti za održavanje ove raznolikosti, a koja se na taj način neprekidno prilagođava lokalnim uvjetima u okolišu i načinom gospodarenja.

Vrijednost ovih izvora i prijetnje koje utječu na njih prepoznati su unutar globalne politike i pravnih instrumenata u kojima su EU i druge zemlje u Europi. Spomenimo ovdje posebno Konvenciju o biološkoj raznolikosti (CBD) koja je na snazi od 1992. godine, Globalni plan za očuvanje i održivo korištenje biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu (GPA) usvojen 1996., nakon čega je Drugi GPA na snazi od 2011. i Međunarodni ugovor o biljnim genetskim izvorima za hranu i poljoprivredu (ITPGRFA) na snazi od 2004. godine. Osim toga, održavanje biljnih genetskih izvora od temeljnog je značaja u kontekstu Europskog zelenog sporazuma, kao i ciljeva UN-ovog održivog razvoja (SDGs) i Okvirne konvencije UN-a o klimatskim promjenama (UNFCCC).

Usprkos ovom opsežnom globalnom pravnom i političkom okruženju, ne postoji okvir koji bi pružio specifičnu podršku očuvanju biljnih genetskih izvora i njihovoj održivoj uporabi u Europi. Stoga je *in situ* upravljanje biljnim genetskim izvorima, uz komplementarnu zaštitu *ex situ*, trenutno neplanirano, nekoordinirano i neadekvatno. Za usmjeravanje i jačanje naših napora i za povećanje raznolikosti dostupne za podršku budućoj poljoprivredi potrebna nam je učinkovita i trajna mreža za *in situ* očuvanje i održivu uporabu biljnih genetskih izvora, kao i prikladni mehanizmi za podršku da ga trajno ugrađujemo u europski okvir za očuvanje biološke raznolikosti.

Svrha i ciljevi mreže

Svrha je stvoriti trajni sustav za *in situ* očuvanje biljnih genetskih resursa izvora *in situ*, uključujući povezane komplementarno očuvanje *ex situ*, i kritički, promovirati i olakšati upotrebu veće raznolikosti za dobrobit društva. Očekuje se da će europska mreža sadržavati: a) određene lokalitete na kojima se održavaju populacije biljnih genetskih resursa izvora prema dogovorenim minimalnim standardima¹; b) čuvare populacija; i c) druge dionice zainteresirane za očuvanje i održivu uporabu biljnih genetskih resursa izvora.

Da bi se to postiglo, mreža bi trebala:

- Uspostaviti postupak identifikacije, potvrde i formalnog priznavanja populacija divljih srodnika udomaćenog bilja i populacija sorti kultivara / lokalno uzgajanih varijeteta i njihovih održivača (vidi „Članovi održivači“).
- Omogućiti pristup tehničkoj podršci članovima (održivačima i neodrživačima) u održavanju svoje populacije i promovirajte najbolje prakse za njihovo gospodarenje.
- Razviti strategiju za podizanja svijesti o važnosti očuvanja *in situ* i održivog korištenja biljnih genetskih izvora među zajednicama dionika, uključujući i širu javnost.
- Koristite izvore za podršku inicijativama za istraživanje i razvoj za unaprijeđenje očuvanja *in situ* i održivu uporabu biljnih genetskih izvora.
- Osigurati platformu i alate za povezivanje različitih aktera *in situ* očuvanja genetskih izvora i održivog korištenja - uključujući poljoprivrednike, upravitelje zaštićenih područja, oplemenjivača, banke sjemena

u zajednici, donositelje politika, istraživače i druge interesne skupine.

- Dati pouzdane informacije i pružiti tehničku potporu nacionalnim programima biljnih genetskih izvora kako bi se pomoglo u provedbi relevantnih međunarodnih konvencija i procesa i utjecalo na promjene politika za podršku *in situ* očuvanju i održivoj upotrebi biljnih genetskih izvora.

Članstvo u mreži

Tko bi bili članovi mreže?

Za učinkovito upravljanje ovim važnim genetskim izvorima potrebna je međusektorska, suradnja s više aktera kroz nadogradnju i jačanje postojećih partnerstava, organizacija i procesa u čitavom spektru aktera za očuvanje biljnih genetičkih resursa i održivu uporabu. To znači da bi mrežom bili uključeni:

1. Upravitelji/čuvari populacija biljnih genetskih izvora - poljoprivrednici, vrtlari, zajednice, privatni i javni zaštićeni prostori, lokalna uprava i drugi zemljoradnici, privatni i javni ovlaštenici banaka sjemena/gena, uključujući voćnjake, banke sjemena, poljske banke gena i botanički vrt žive kolekcije.
2. Izravni i neizravni korisnici biljnih genetskih izvora - poljoprivrednici, vrtlari, zadruge, istraživači te javni i privatni sektor uzgoja bilja i sjemena.
3. Ostali akteri zainteresirani za očuvanje i održivu uporabu biljnih genetskih izvora - istraživači, kreatori politike, nastavnici i druge interesne skupine.

Vrste članstva

Očekivano je da će se mreži moći pridružiti i organizacije i pojedinci:

- **Članstvo u organizaciji:** Namjera uspostavljanja nove europske mreže nije ponovo „izumiti kotač“, već nadogradnja na postojećim lokalnim, nacionalnim i regionalnim organizacijama. To uključuje: lokalne i nacionalne mreže sjemena i uzgajivača, uključujući udruge poljoprivrednika; mreže usmjerenе na istraživanje s mandatom nacionalnih programa za biljne genetske izvore; organizacije članice za uzgoj bilja i sektor sjemena; i pridružena tijela za upravitelje zaštićenih područja.

Mnoge su takve organizacije već dobro uspostavljene i učinkovito djeluju na okupljanju različitih aktera u zajednici očuvanja biljnih genetičkih izvora i održivoj uporabi. Predložena mreža stoga bi promovirala članstvo u takvim postojećim tijelima i stvorila međusektorskou suradnju među njima. Također bi djelovalo kao katalizator za poticanje uspostavljanja novih lokalnih i nacionalnih mreža na mjestima u kojima već ne postoje.

- **Pojedinačno članstvo:** Pojedinci bi se također mogli pridružiti mreži. Međutim, radi promicanja i održavanja postojećih organizacija koje se bave očuvanjem biljnih genetskih izvora i održivom uporabom, članstvo bi se nudilo pojedincima samo ako nisu članovi tijela povezanog s novom europskom mrežom (vidjeti „Članstvo u organizaciji“). U takvim bi slučajevima zainteresirani pojedinci bili upoznati s mogućnostima pridruživanja putem pridruženog tijela ako to postoji u njihovom lokalitetu.

Bilo da su pridruženi preko pridružene organizacije ili kao pojedinac, predviđa se da će biti priznate dvije vrste članova:

- **Članovi održivači:** Za one koji upravljaju populacijom biljnih genetskih izvora prema dogovorenim minimalnim standardima¹.
- **Članovi neodrživači:** za sve ostale članove.

Kako će se članovi pridružiti mreži?

Postupci za pridruživanje mreži razviti će se nakon što se dogovore početni koncept i poduzmu koraci za njegovu realizaciju. Međutim, pod pretpostavkom da će mreža biti ugrađena u okvir EU-a (vidi „Upravljanje mrežom“), očekuje se da će nacionalne vlade igrati ključnu ulogu u tom procesu. Na primjer, nacionalne predstavnike moglo bi imenovati vladino tijelo odgovorno za očuvanje biljnih genetskih izvora i održivu uporabu, a ti bi predstavnici bi funkcionali kao veza između upravljačkog tijela mreže i organizacija i pojedinaca (koji se nalaze u toj državi) s interesom da se pridruže.

Zašto se pridružiti europskoj mreži?

Lokalne, nacionalne i regionalne mreže i ostale organizacije igraju važnu ulogu u očuvanju i održivoj upotrebama biljnih genetskih izvora. Međutim, različiti sektori trenutno djeluju uglavnom izolirani jedan od drugoga, i zajednički, oni ne pružaju ni učinkovito sredstvo za suzbijanje prijetnji biljnim genetskim izvorima niti za njihovo provođenje sustavnog očuvanja u cijeloj regiji, a ne predstavljaju dovoljno jak glas da utječe na promjene politike.

Stoga bi velika prednost ulaska u Europsku mrežu bila davanje doprinosa nečem većem, odnosno postati dio regionalne zajednice aktera u očuvanju i održivom korištenju biljnih genetskih izvora za otpornu poljoprivredu, hranu, prehranu, ekonomsku i životnu sigurnost, kao i za održavanje kulturne povezanosti. Sudjelovanje u ovoj široj slici dodalo bi vrijednost radu članova svih grupa dionika, osiguralo bi priznanje za njihov različit doprinos i potaknulo veću međusektorskou suradnju, razumijevanje i međusobno uvažavanje.

primjer, olakšati pristup informacijama o najboljim praksama utemeljenim na dokazima, kontakt sa održivačima radi informacija i / ili biljnog materijala od interesa i interakciju s drugim dionicima radi uspostavljanja inicijative zajednice i projektni konzorciji.

- Olakšava pristup većoj širini biljnih genetskih izvora u skladu sa zahtjevima ITPGRFA-e i CBD Nagoya protokola.

Za članove koji nisu održivači....

- Pokušati osigurati sigurnosnu podršku *in situ* upravljanjem populacijama u genskoj banci u skladu s nacionalnim i regionalnim prioritetima².

¹ Nacrti standarda su u fazi izrade i pregleda dionika. U ranim fazama uspostavljanja mreže bit će primjenjivan inkluzivan i „učenje kroz rad“ pristup. To će omogućiti uključivanje održivača i njihovih populacija, vremensku evaluaciju praksi upravljanja i naknadno dogovaranje, te promociju i primjenu odgovarajućih standarda tijekom vremena.

² Iz razloga što genske banke nemaju dovoljno prostora i izvora za pružanje ove usluge za svu biljnu populaciju.